

«Egia bilatzen dugu errudunen ordezt, kaltea konpontzea zigorraren partez»

Sebastiana Par Guatemalako Kitxe Herrien Kontseiluko kidea da. Bizi den komunitateko alkatea eta gida espirituala ere bada. Aste-bete igaro du Euskal Herrian, Mugarik Gabe elkarteak gonbidatuta. Honat etorri aitzine-tik, Kataluniako Gironako IndiFest jaialdian parte hartu zuen.

«Bai herri indigena bai emakume bezala aurrera daramagun borrokaren berri ematea da bisitaren helburua. Maia Kitxe lurraldetik nator, aurre egiten ari garen arazoak azaltzeko asmoz. Politika neoliberal eta kapitalista globalaren ondorio dira arazo horiek. Gure gobernuetan eragiten dute. Ustelkeriak hartuta daude», hasi zaigu azaltzen.

Patxadaz mintzo da, kontatzen ari dena benetan larria izan arren. «Enpresa transnazio-nalak iristen dira gure lurretara. Ez dute ulertzen ama lurra sakratua dela, gure bizitzaren eta energiaren parte. Pertsonok energiaren osa-tuak gaude. Eta ama lurra gure iraupenaren parte ere bada. Eta iristen diren transnazio-nalen aitzinean, izan meatzeak, hidroelektrikoak edo palma afrikarraren landaketa, antolatzen ari gara».

97 lizentzia zura ateratzeko
Transnazio-nal horiek ikaragarri eragiten diete bertako biztanleei. Kitxe herrietan eguren-presak dira gehienbat. 97 lizentzia daude onartuta zuhaitzak moztu eta zura ateratzeko. Basoak suntsitzen ari

SEBASTIANA PAR GUATEMALAKO KITXE HERRIEN KONTSEILUKO KIDEA

Guatemalako Kitxe Herrien Kontseiluko kidea Euskal Herrian izan da Mugarik Gabe elkartearekin. Bizi den komunitateko alkatea eta gida espirituala da Par.

Maider Iantzi Goienetxe

dira eta horrek lehortekak ekar-tzen ditu, bertze kalte batzuen artean. Giza eskubideen urra-keta handiak daude. Buruza-giak kriminalizatzen dituzte egiten duten lanagatik. Hilke-tak, desagerpenak eta liderren aurkako prozesu judizialak su-fritzen dituzte komunitateek, lurraren eta bizitzaren alde egiteagatik. «Nazioko eta na-zioarteko legeak egon arren, ez dago errespeturik, ez dago ber-merik dagoen ustelkeriagatik. Gobernuak lizentziak ematen ditu herriei galdetu gabe».

Alternatiba

Alternatiba zein den galdetu-ta, hala erantzun du Guatema-lako kitxe herrien defenda-tzaileak: «Lehenik eta behin, antolaketa. Legeak nola apro-betxatu aztertu behar dugu, baita nazioarteko hitzarmenak ere. 169 ituna, adibidez. Gure eskubideak babesteko, justizia soziala exijitzeko, enpresek herri indigenen eta orokorre-an pertsonen eskubideen alde-ko legeak errespetatu ditzaten».

Parren ustez, kontsultak me-kanismo bat dira, eta harre-man instituzionalak eta nazio-artekoak ere garrantzitsuak dira. «Bizi dugun egoera hone-taz jakitun izan behar du jen-de gehiagok. Bertze lurraldeetako jendearen burua eta bihotza ernatu behar ditugu, kontsumismoari ez laguntze-ko, kontsumitzen dugun neu-rrian natura eta bizitza kalte-tzen dugulako. Mundu osoan sufritzen ari garen klima alda-keta da horren erakusle».

Ardura maila ezberdinak

Nola artikulatu borroka ezber-dinak bizitzaren eta planeta-ren alde? Ardura maila desber-dinak bereizten ditu Kitxe Herrien Kontseiluko kideak. «Alde batetik, norbanakoaren

jarrera dago, bizimodua alda-tzeko prest al gauden, gu ere kontsumitzaileak baikara». Bertzetik, maila kolektiboa da-go. «Familian, komunitatean, inguru sozialean, jarrera akti-boa izan behar dugu eta ez in-diferentziaz jokatu». Hiruga-rrenik, «tokiko gobernuen konpromiso politikoa ezinber-tzekoa da enpresek legeak errespetatu ditzaten».

Gida espiritualaren funtzioa

Gida espiritual gisa egiten duen lana nolakoa den jakin nahi izan dugu. «Nire egune-rokotasuna da, nire bizitza. Gi-da espiritual bezala eskertu eta eskaini egiten dugu, erri-tuen bidez. Euria, ura, basoak, ume baten jaiotza, ezkontza bat... Aunitz izan daitezke mo-tiboak. Osatzearen parte ere badugu. Energiarekin egiten dugu, psikologikoki lagunduz, emozioak ulertuz, orekatuz, edota uraren, dantzaren edo isiltasunaren bidez sendatuz».

«Naturaren izaera sakratua ikusten dugu. Bizia du eta errespetatu eta defendatu egin behar da. Elkar lotutako izakiak gara, ez isolatuak. Bizi-tzaren sarearen parte gara. Ura, airea, eguzkia, zuhaitzak behar ditugu eta, beraz, zain-du egin behar ditugu. Natura kutsatzen badugu, gure burua kaltetzen dugu», azaldu du.

Naturarekiko lotura galtzen

Gurean gertatzen den bezala, kitxe herrietan ere naturareki-ko lotura hori galtzen ari dire-la agertu du Sebastiana Parrek. «Kolonizazio prozesu bat izan genuen, non ideologia bat in-posatu ziguten. Ez zuten urrea soilik eraman, jakintza ere era-man zuten. Liburuak erre zi-tuzten, errituak debekatu... Hortik etorri da erresistentzia-ren parte bat ere».

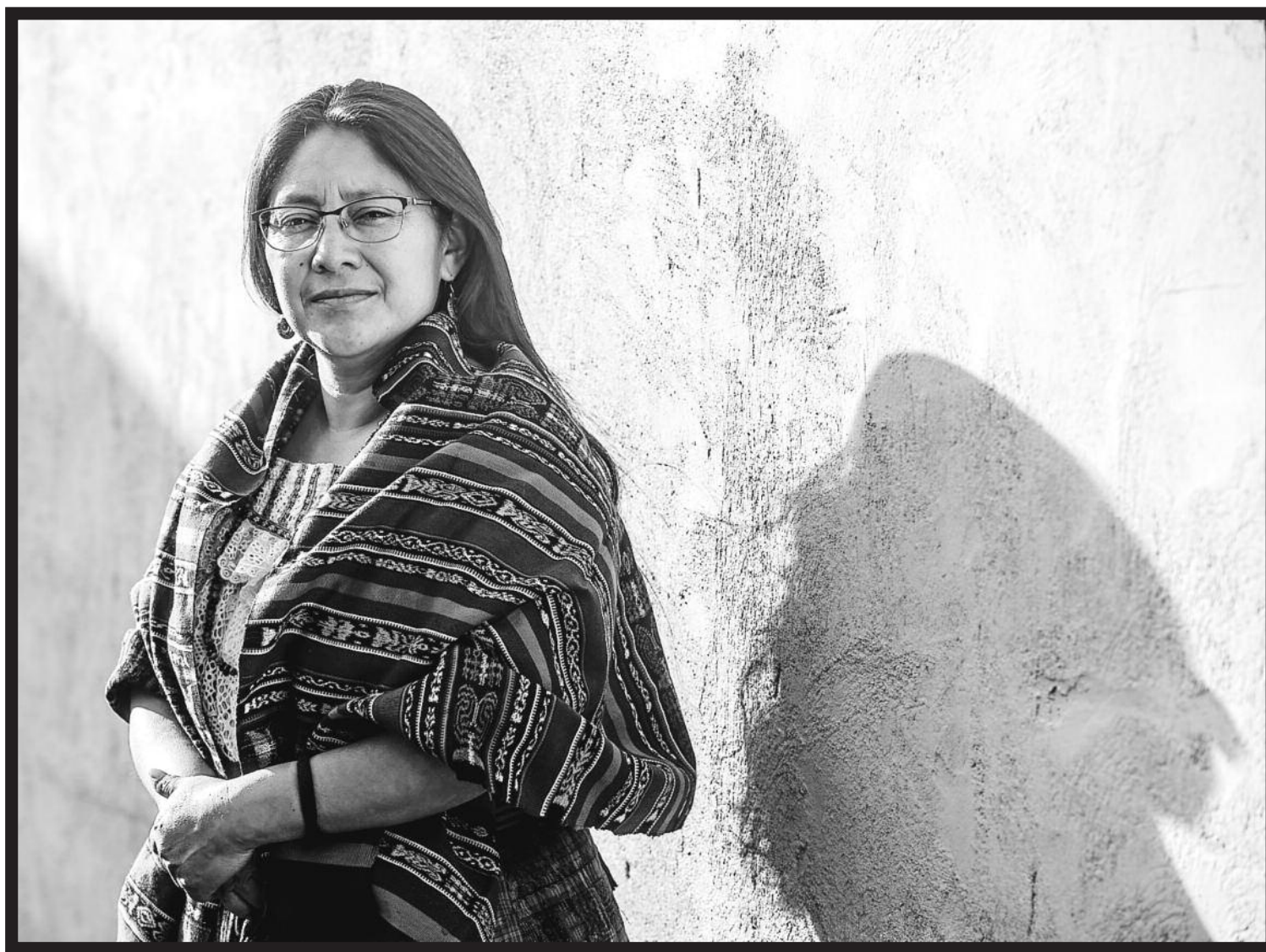
Azaldu duenez, biztanleria-
ren zati bat erabat sartua dago
erresistentzia prozesu horre-
tan. Bertze zati batek mentali-
tate erlijiosoagoa du eta natu-
ratik aldetzen doa. «Familia
aunitzek bere kosmobisioa
ulertzen dute. Batzuetan me-
zara joaten dira, baina *milpa*
[artoaren uzta] errespetatzen
dute».

Alkatetzan, gatazkak kon-
pontzen ditu. Kasuak lantzen
ditu justiziaren sistema maia
aplikatuz. «Jendeak salaketa
jartzen du, batzuetan, *milpa*
bati eraso diotelako. Badira in-
posatu diren bertze erlijio ba-
tzuk, baina ez dira balio eta
printzipioak galdu. Ura balora-
tzen dute; erritu maia bat egi-
ten da beti uraren jaiotza
agurtzeko. Elikadura manten-
tzen da, hizkuntza, jantziak...
Badira jatorrizko elementuak
bizitzen direnak», kontatu du.

Justizia sistema maia

Gatazkak konpontzeko justizia
sistema maia nolakoa den gal-
detu diogu. «Egia bilatzen du-
gu, bertze sisteman bezala
errudunak bilatu orde. Kaltea
konpontzea bilatzen dugu, zi-
gorraren partez. Harmonia bi-
latzen dugu, gatazka ulertzea,
zergatik sortzen den, eta mi-
nak sendatzea ere bai. Umeak
ere barne hartzen ditugu mi-
nak sendatze horretan. Elka-
rrizketan oinarritzen gara,
adostasunean, akordioetan, bi-
tartekaritzan».

«Salaketa bat jaso orduko
hasten gara aztertzen eta ez
gara gelditzen amaitu arte.
Eguneko 24 orduetan egiten
dugu lan. Asanbladaren bidez
egiten dugu. Kasua larria bada,
komunitate guztiak parte har-
tzen du erabakietan. Kasu ari-
nagoak guk hartzen ditugu
pribatuan», azaldu du Sebas-
tiana Parrek.

Argazkiak: Jagoba MANTEROLA | FOKU

PROFILA Gida
espiritual bezala eskertze
eta eskaintzak egiten ditu
Sebastiana Parrek, eta
jendeari osatzen
laguntzen dio. Horrez
gain, alkatetzan gatazkak
konpontzen ditu
**justiziaren sistema
maia** aplikatuz.

Nabarmendu duenez, bera bi-
zi den departamentuan alkate-
tza indigenak lan ona egin du.
Bidea ireki dute eta elkarrizketa
hasi justizia organismoarekin,
lan egiten utz diezaieten. «Arra-
zismoa eta diskriminazioa dire-
la-eta, pentsatzen dute komuni-
tateetako alkateok soilik gatazka
txikiak konpontzeko garelako gai,
baina hilketa eta estortsio ka-
suak ere konpondu ditu depar-
tamentuko alkatetzak».

Gidariaren adibidea

Kaltea konpontzen dute, edo,
ezin bada, kalte-ordain bat
ezartzen dute. Adibidez, behin
gidari batek gizon bat harrapa-
tu zuen eta gizon hori hil egin
zen. Polizia etorri zen, gidaria
atxilotu zuen eta espetxera
eraman behar zuen. Baina ko-

munitateak alkatetza indige-
nari deitu zion eta honek ka-
sua ardura hartu zuen.

«Poliziak ez zuen kasua utzi
nahi, ez zela indigenen esku-
mena zioen, baina komunita-
teak asanblada egin zuen hil-
dakoaren familiarekin eta
aukerak aztertzen hasi ziren:
gidaria kartzelara joaten bada
lana galduko du. Hala bere fa-
miliak galduko du eta zendu-
takoaren sendiak ere bai».

«Ezin da bizitza bat itzuli,
baina bai kalte-ordain bat eza-
rri edo bizitzari lotutako neu-
rri bat bilatu, ditugun beharrei
erantzunen diena –azaldu du
Sebastiana Parrek–. Gidariak
lanean jarraitzea eta irabazita-
ko diruaren zati bat hildakoa-
ren sendiari ematea adostu ge-
nuen. Hileta ordaintzea ere

bai. Hala, gidariak bere fami-
liaren elikatzeko, osasunerako
eta heziketarako eskubideak
betetzen ditu, baita hildakoa-
ren familiarenak ere».

Alkatetza indigenak kontro-
latzen du gidaria. Honek kon-
promiso bat sinatzen du hila-
betero hildakoaren familiari
ordainduko diola erranez,
umek 18 urte bete arte.

«Bertze aukera gizona kar-
telara joan, isun bat ordaindu
[epailearen eta Ministerio Pu-
blikoaren mesedetan] eta ibil-
gailua kentzea zen. Hala, bera
gaizki geldituko zen, eta bi fa-
milia babesik gabe utziko li-
tuzkete. Ez zen inolako kalte-
ordainik izanen».

Beraz, 169 hitzarmenari hel-
duta, adostasunaren bidetik
konpondu zuten gatazka.